

УДК 657

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.76-54>**Сєвідова І.О.**

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальних та економічних дисциплін
Харківський національний університет внутрішніх справ

Сусіденко О.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін
Харківський національний університет внутрішніх справ

Sevidova Iryna

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Social and Economic Disciplines
Kharkiv National University of Internal Affairs

Susidenko Oleksii

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Social and Economic Disciplines
Kharkiv National University of Internal Affairs

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF FINANCIAL ACCOUNTING FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN UKRAINE

Фінансовий облік є важливим елементом управління будь-яким бізнесом, особливо в секторі малого та середнього підприємництва (МСП). Ефективна організація та впровадження фінансового обліку дозволяє підприємствам забезпечити прозорість фінансових операцій, оптимізувати податкове навантаження та підвищити інвестиційну привабливість. Автоматизація облікових процесів є ключовим фактором у підвищенні ефективності фінансового обліку. Це включає використання спеціалізованого програмного забезпечення, яке допомагає підприємствам автоматизувати рутинні бухгалтерські операції, зменшити кількість помилок і скоротити час, витрачений на обробку даних. У статті розглянуто особливості організації фінансового обліку для МСП в Україні, виявлено основні проблеми та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: підприємництво, фінансовий облік, бізнес, звітність, баланс.

Financial accounting is an important element of managing any business, especially in the small and medium-sized enterprise (SME) sector. Effective organization and implementation of financial accounting allows enterprises to ensure the transparency of financial transactions, optimize the tax burden and increase investment attractiveness. Automation of accounting processes is a key factor in increasing the efficiency of financial accounting. This includes the use of specialized software that helps businesses automate routine accounting operations, reduce errors, and reduce the time spent on data processing. The article examines the peculiarities of the organization of financial accounting for SMEs in Ukraine, identifies the main problems and suggests ways to solve them. The purpose of this article is to study the current state of financial accounting in the sector of small and medium-sized businesses in Ukraine, identify the main problems and develop recommendations for their solution, taking into account international experience and the specifics of national legislation. Financial accounting in small and medium-sized businesses has its own characteristics, which are determined by the specifics of the activities of such enterprises. Unlike large companies, SMEs often do not have separate accounting departments and are forced to save on management costs. This leads to the fact that the records can be kept by the owners or a small number of employees, which in turn increases the risks of errors and improper reporting. Effective organization and improvement of financial accounting are crucial for the success of small and medium-sized businesses in Ukraine. The use of automated accounting systems, staff training, outsourcing of accounting services, monitoring of legislative changes and optimization of tax accounting allow enterprises to reduce costs, increase transparency and ensure sustainable development. These strategies not only facilitate the day-to-day operations of the enterprise, but also create a solid foundation for its long-term growth and success.

Key words: entrepreneurship, financial accounting, business, reporting, balance sheet.

Постановка проблеми Малий та середній бізнес в Україні відіграє ключову роль у розвитку національної економіки, створюючи робочі місця та стимулюючи інновації. Проте, організація фінансового обліку для таких підприємств часто зустрічає низку проблем, серед яких складність податкового законодавства, відсутність кваліфікованих кадрів та недостатнє фінансування. Неправильне ведення обліку може призвести до штрафних санкцій, втрати довіри інвесторів та навіть банкрутства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження в галузі фінансового обліку для МСП переважно стосуються адаптації міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та гармонізації національного законодавства з вимогами Європейського Союзу. Зокрема, праці українських економістів, таких як І. Бланк [1], В. Геєць [2], О. Сусіденко [4] підкреслюють важливість автоматизації фінансового обліку та впровадження сучасних інформаційних систем. У зарубіжних джерелах акцент робиться на спрощенні процедур звітності та підвищенні фінансової грамотності підприємств.

Формулювання завдання дослідження. Метою цієї статті є дослідження сучасного стану фінансового обліку в секторі малого та середнього бізнесу в Україні, визначення основних проблем та розробка рекомендацій щодо їх вирішення, з урахуванням міжнародного досвіду та специфіки національного законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий облік для малого та середнього бізнесу (МСБ) має свої особливості, що відрізняють його від обліку у великих компаніях. Основні аспекти, які впливають на фінансовий облік МСБ, включають обмежені фінансові та людські ресурси, простішу організаційну структуру та специфічні вимоги щодо звітності.

Малий та середній бізнес часто стикається з проблемою нестачі фінансових ресурсів, що вимагає ефективного управління грошовими потоками та контролю витрат. Це відображається в необхідності точного й своєчасного обліку всіх фінансових операцій, що дозволяє підприємствам уникати касових розривів і забезпечувати стабільність роботи.

Спрощена організаційна структура МСБ дозволяє здійснювати облік з меншими затратами на адміністрування, але водночас це вимагає більшої універсальності від працівників, які ведуть облік. Часто на таких підприємствах бухгалтерія обмежується кількома людьми або навіть однією особою, що викликає додаткові виклики у веденні обліку та дотриманні нормативних вимог. Фінансова звітність для МСБ також має свої особливості. Вона повинна бути адаптована до вимог місцевого законодавства, але водночас бути зрозумілою для власників та менеджерів, які часто не мають спеціалізованої фінансової освіти. Звіти повинні бути простими у використанні для прийняття рішень та не обтяжувати бізнес зайвими деталями.

Таким чином, основні виклики у фінансовому обліку для малого та середнього бізнесу включають необхідність точного й своєчасного обліку, ефективне управління обмеженими ресурсами та забезпечення простоти й зрозумілості звітності для її користувачів. Фінансовий облік у малому та середньому бізнесі має свої особливості, що зумовлені специфікою діяльності таких підприємств. На відміну від великих ком-

паній, МСБ часто не мають у своєму складі окремих бухгалтерських підрозділів та змушені економити на управлінських витратах. Це призводить до того, що облік може вестися власниками або невеликою кількістю співробітників, що, в свою чергу, підвищує ризики допущення помилок та неналежного ведення звітності [5, с. 14].

Основними функціями фінансового обліку для МСБ є:

- Ведення бухгалтерської документації (журнали, книги обліку тощо);
- Формування фінансової звітності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів);
- Забезпечення своєчасного та правильного нарахування податків;
- Контроль за витратами та доходами підприємства;
- Надання достовірної інформації для управлінських рішень.

Впровадження фінансового обліку в малому та середньому бізнесі (МСБ) супроводжується низкою викликів, які можуть суттєво вплинути на ефективність управління та фінансову стабільність підприємства. Ці виклики зумовлені як внутрішніми факторами, пов'язаними з організацією бізнесу, так і зовнішніми умовами, що включають законодавчі вимоги та економічне середовище.

Одним із ключових викликів є обмеженість фінансових та людських ресурсів. Багато малих підприємств не мають достатніх коштів для найму кваліфікованих бухгалтерів або впровадження сучасних систем обліку. Це призводить до того, що фінансовий облік ведеться непрофесійно або ж основні функції покладаються на некваліфікований персонал, що може спричинити помилки, недотримання нормативних вимог та навіть фінансові втрати. Крім того, обмеженість фінансових ресурсів змушує підприємства шукати найбільш економічні рішення, що не завжди відповідають потребам бізнесу.

Іншим важливим викликом є складність дотримання вимог місцевого законодавства, яке часто змінюється і стає все більш вимогливим. Малий та середній бізнес часто не має можливості оперативного адаптуватися до нових норм, що може призводити до штрафних санкцій або проблем з податковими органами. Особливо це актуально для підприємств, що працюють у кількох юрисдикціях, де законодавчі вимоги можуть значно відрізнятися [1, с. 36].

Також суттєвою проблемою є нестача інформаційних технологій та сучасних облікових систем, які могли б автоматизувати процеси обліку. Багато МСБ досі використовують застарілі методи ведення обліку, що не тільки підвищує ризик помилок, але й знижує загальну ефективність роботи. Впровадження нових технологій потребує не лише фінансових вкладень, а й навчання персоналу, що для малих підприємств може бути значним тягарем. Організаційні виклики також грають значну роль [4, с. 61]. У невеликих компаніях часто відсутній чіткий розподіл обов'язків, що призводить до перевантаження певних працівників і, як наслідок, зниження якості ведення обліку. В таких умовах важко забезпечити належний контроль та моніторинг фінансових операцій, що може призводити до зловживань або фінансових втрат.

Крім того, для багатьох власників малого бізнесу фінансова звітність та облік не є пріоритетом, оскільки вони більше зосереджені на операційній діяльності. Це призводить до недооцінки важливості облікових процесів і, як наслідок, до недостатнього інвестування в їх розвиток.

Організація та вдосконалення фінансового обліку для малого та середнього бізнесу (МСБ) в Україні є критичними для забезпечення стійкості та розвитку підприємств в умовах постійно змінюваного економічного середовища та законодавчих вимог. Для цього потрібен системний підхід, який включає ряд стратегій, спрямованих на оптимізацію облікових процесів, підвищення ефективності управління та забезпечення відповідності законодавчим нормам [2, с. 147].

Однією з ключових стратегій для вдосконалення фінансового обліку є впровадження сучасних інформаційних технологій, які дозволяють автоматизувати облікові процеси. Це зменшує ризик людських помилок, прискорює обробку даних та забезпечує точність і надійність фінансової інформації. Застосування спеціалізованих програм, таких як 1С, SAP Business One або хмарних рішень, дозволяє знизити навантаження на бухгалтерський персонал і покращити контроль над фінансовими операціями [3, с. 26]. Для українських підприємств важливо обрати такі рішення, які відповідають місцевим нормативам і можуть бути швидко адаптовані до змін у законодавстві. Ефективна організація фінансового обліку неможлива без кваліфікованого персоналу. Власникам і менеджерам МСБ необхідно інвестувати в навчання своїх співробітників, забезпечуючи їх актуальними знаннями в області бухгалтерського обліку, податкового законодавства та використання сучасних облікових систем. Це може включати участь у тренінгах, семінарах, а також залучення зовнішніх консультантів для проведення навчання на підприємстві. Особливо важливим є підвищення кваліфікації в питаннях, пов'язаних з адаптацією до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), якщо підприємство планує виходити на міжнародні ринки.

Важливим елементом вдосконалення фінансового обліку є оптимізація фінансових процесів. Це включає раціоналізацію документообігу, впровадження внутрішніх політик і процедур, які регламентують основні аспекти обліку, такі як управління грошовими потоками, нарахування заробітної плати, облік запасів та управління дебіторською заборгованістю. Впровадження системи внутрішнього контролю дозволяє зменшити ризики фінансових зловживань та підвищити точність фінансових даних.

Враховуючи часті зміни в українському законодавстві, МСБ повинні активно слідкувати за нововведеннями і швидко адаптувати свої облікові процеси відповідно до вимог. Це включає аналіз нових законів та нормативних актів, їх вплив на бізнес і своєчасне внесення змін у внутрішні процедури. Важливим є також податкове планування, яке дозволяє мінімізувати податкове навантаження, залишаючись при цьому в рамках закону. Це може включати використання спеціальних податкових режимів для малого бізнесу або оптимізацію витрат.

У випадках, коли підприємство не має можливості утримувати власний кваліфікований бухгалтерський штат, доцільно розглянути можливість аутсорсингу

облікових функцій. Залучення зовнішніх експертів дозволяє забезпечити високий рівень ведення обліку без необхідності підтримки внутрішнього відділу. Це особливо актуально для підприємств, які потребують спеціалізованих знань у галузі податкового обліку, міжнародної звітності або аудиту.

Остання, але не менш важлива стратегія полягає в тому, щоб використовувати фінансову інформацію не лише для задоволення вимог законодавства, але й для прийняття управлінських рішень. Фінансові показники, отримані в результаті обліку, можуть бути використані для аналізу ефективності бізнесу, планування розвитку, оцінки ризиків та управління витратами. Регулярний аналіз фінансової звітності дозволяє своєчасно виявляти проблеми та коригувати стратегію підприємства.

Законодавче середовище в країні є динамічним, що створює певні виклики для підприємств, особливо тих, які обмежені в ресурсах і не мають великих юридичних або бухгалтерських відділів.

Спрощення процесів фінансового обліку починається з раціоналізації внутрішніх процедур. Це передбачає спрощення документообігу, зменшення кількості облікових записів та використання стандартних форм звітності, що відповідають вимогам законодавства. Такий підхід не тільки знижує адміністративне навантаження, але й зменшує ризик помилок, що виникають через складність облікових процедур. Адаптація до змін законодавства вимагає від підприємств постійного моніторингу нормативних актів і швидкого реагування на нововведення. Це може включати оперативне внесення змін до облікових політик та процедур, а також своєчасне оновлення програмного забезпечення для обліку, що відповідає новим вимогам. Важливу роль відіграє комунікація між керівництвом та бухгалтерським персоналом, а також співпраця з юридичними консультантами, які можуть надавати рекомендації щодо відповідності новим правилам.

Окрім того, підприємства повинні враховувати можливість запровадження податкового пільг або спеціальних режимів оподаткування, які можуть стати доступними в результаті змін у законодавстві. Це дозволяє оптимізувати податкове навантаження та ефективно планувати фінансові ресурси. Водночас, МСБ повинні бути готові до того, що зміни в законодавстві можуть вплинути на їхню бізнес-модель або вимагати додаткових фінансових та людських ресурсів для виконання нових вимог.

Висновки. Враховуючи вищевказані результати дослідження, можна стверджувати, що ефективна організація та вдосконалення фінансового обліку для малого та середнього бізнесу (МСБ) в Україні є вирішальними для стабільності та зростання підприємств. Основні виклики, з якими стикається МСБ, включають обмеженість ресурсів, складність дотримання законодавчих вимог та необхідність впровадження сучасних технологій. Проте, застосовуючи стратегічний підхід, який включає автоматизацію облікових процесів, підвищення кваліфікації персоналу, оптимізацію фінансових процедур та адаптацію до законодавчих змін, підприємства можуть значно підвищити ефективність фінансового обліку.

Використання аутсорсингу облікових функцій та залучення зовнішніх експертів дозволяє забезпечити

професійне ведення обліку навіть за умови обмежених ресурсів. Крім того, фінансова інформація повинна бути активно використана для прийняття управлінських рішень, що підвищує загальну ефективність бізнесу та

його конкурентоспроможність на ринку. Таким чином, вдосконалення фінансового обліку є необхідною умовою для довгострокового успіху та стійкості малого та середнього бізнесу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.О. "Фінансовий менеджмент: стратегія та тактика управління". Київ : Ніка-Центр, 2021.
2. Геєць В.М. Фінансова політика в Україні: теорія та практика. Київ : Інститут економіки НАН України, 2020.
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих і середніх підприємств. Київ : Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України, 2022.
4. Сусіденко О.В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика: монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2015.
5. Pavlovska I. The Implementation of IFRS in Small and Medium Enterprises: Ukrainian Context. *Journal of Accounting and Finance*. 2023.

References:

1. Blank I. O. (2021) *Finansovyi menedzhment: stratehiia ta taktyka upravlinnia*. Kyiv: Nika-Tsentr.
2. Heiets V. M. (2020) *Finansova polityka v Ukraini: teoriia ta praktyka*. Kyiv: Instytut ekonomiky NAN Ukrainy.
3. *Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti dlia malykh i serednikh pidpriemstv*. Kyiv: Federatsiia profesiinykh bukhalteriv ta audytoriv Ukrainy. (2022).
4. Susidenko O. V. (2015) *Finansova bezpeka pidpriemstva: teoriia, metody, praktyka: monohrafiia*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.
5. Pavlovska I. (2023) The Implementation of IFRS in Small and Medium Enterprises: Ukrainian Context. *Journal of Accounting and Finance*.